

KOLL PÅ KEMIKALIER?

ALLT BESTÅR AV KEMISKA ÄMNEN

De kemiska ämnen som människan tillverkar eller får ut ur naturen har starkt bidragit till en ökad välfärd. Men en del har också orsakat allvarliga skador på människa och miljö. Alla kemiska ämnen är inte farliga men vissa kan innebära risker om de hanteras fel.

KLÄDER

Vid tillverkning av textilier används ett stort antal kemikalier, exempelvis bekämpningsmedel, färgämnen, vatten och smutsavvisande kemiska ämnen och flamskyddsmedel. Som konsument är det svårt att veta vilka kemikalier som använts och vilka som kan finnas kvar i materialet.

TIPS!

- Fråga i butiken vad varan innehåller så att du kan göra ett medvetet val.
- Tvätta gärna nya kläder och lakan innan de används för första gången, i alla fall de du ska ha närmast kroppen.
- Köp gärna miljömärkt för att skydda miljön.
- Köp second hand och var med på klädbytdagar.

DIN RÄTT ATT FÅ INFORMATION

Som konsument har du rätt att få information om en vara innehåller något av ämnena på EU:s lista över särskilt farliga ämnen, den så kallade kandidatförteckningen. Om du begär det, ska den som säljer varan kunna tala om ifall den innehåller något särskilt farligt ämne och i så fall vilket. Det ska ske utan kostnad och inom 45 dagar från det att du har begärt att få informationen.

MÄNGDEN SPELAR ROLL

Vi köper idag väldigt mycket kläder, elektronik, leksaker och andra prylar och användningstiden är ofta kort. Den snabba utvecklingen av exempelvis elektronik gör att varan ofta byts ut innan den slutar fungera. Hög konsumtionstakt av varor bidrar till en ökad produktion av kemikalier och en ökad mängd avfall. Vid tillverkning av elektronik som mobiltelefoner och datorer används t.ex. över 1000 olika kemiska ämnen. Det handlar bland annat om tungmetaller, sällsynta jordartsmetaller, lösningsmedel och flamskyddsmedel. Många ämnen kan långsamt läcka från varorna under deras livstid. Läckaget av en farlig kemikalie från en enskild vara kan verka försumbart. De stora volymerna av varor gör dock att det totala läckaget kan vara betydande och orsaka skador i miljön.

TIPS!

- Tänk efter vid nyinköp. Behöver du verkligen prylen eller kläderna?
- Använd dina prylar länge.
- Laga det som går sönder.
- Köp och sälj begagnat.
- Se till så att det du slänger tas om hand på rätt sätt. Att sopsortera är också kemikaliesmart.

VISSTE DU ATT...

- EU har världens mest omfattande kemikalielagstiftning (REACH).
- De senaste femtio åren har kemikalieproduktionen i världen blivit mer än femtio gånger större.
- Om du beställer något via nätet, direkt från en leverantör utanför EU, omfattas den varan inte av samma lagkrav. I värsta fall kan varan innehålla ämnen som är förbjudna i EU eftersom de är skadliga för hälsa eller miljö.
- Antibakteriella medel som sägs motverka bakterier och därmed dålig lukt från till exempel sportartiklar och städutrustning misstänks bidra till motståndskraft (resistens) mot antibiotika. Dessutom kan flera av ämnena skada vattenlevande organismer och bakterier som behövs i reningsverken. Triklosan och silver är exempel på sådana antibakteriella ämnen.
- Även ämnen som kommer från naturen kan vara skadliga. Tänk bara på hur giftig en pilgiftsgröda eller en flugsvamp kan vara.

KOSMETISKA PRODUKTER

Med kosmetiska produkter menas exempelvis tvål, tandkräm, hudkräm, schampo, hårfärger, solskyddsmedel, smink och deodorant. Kosmetiska produkter regleras i EUs kosmetikaförordning som säger att de ska vara säkra att använda för människors hälsa. Ibland kan kosmetiska produkter ändå orsaka allergier och leda till överkänslighet. Även miljön kan påverkas av ämnen från kosmetika.

På kosmetiska produkter ska det finnas en märkning som visar:

1. Vilka ämnen som ingår i produkten (ingrediensförteckning).
2. Användningsområdet (om det inte är solklart).
3. Speciella varningar och försiktighetsåtgärder man ska uppmärksamma vid användningen (om det finns några).
4. Hur länge produkten är hållbar (t.ex. bäst-före-datum).
5. Namn och postadress till den inom EU/EES som är ansvarig för produkten.

TIPS!

- Köp inte kosmetika som saknar märkning. Förutom att du kan missa viktig information om produkten kan det vara ett tecken på att den inte uppfyller reglerna om t.ex. ingredienser och i värsta fall innehåller produkten förbjudna och farliga ämnen.
- Tänk på att följa anvisningar och endast använda produkterna på det sätt som är avsett.
- Parfymade produkter kan orsaka allergi. Om du är känslig för dofter eller oroar dig för allergier, välj oparfymade produkter.
- Tänk på att inte överdosera exempelvis tvål och schampo. På så sätt kan belastningen på miljön minska.
- Var en kritisk konsument när du handlar produkter på Internet. Kolla exempelvis om du hittar kontaktuppgifter till någon inom EU/EES (ej endast en e-postadress), då vet man att det inom EU/EES finns någon som har ansvaret för produkten om den uppvisar en brist eller någon får en oönskad effekt av den.

Läs mer om kosmetika och få fler tips på www.lakemedelsverket.se

NÅGRA "VÄRSTINGAR"

BROMERADE FLAMSKYDDSMEDEL

VISSA FTALATER

PFAS (HÖGFLUORERADE ÄMNEN)

DDT

TRIKLOSAN

PCB

AZOFÄRGÄMNER

DIOXINER

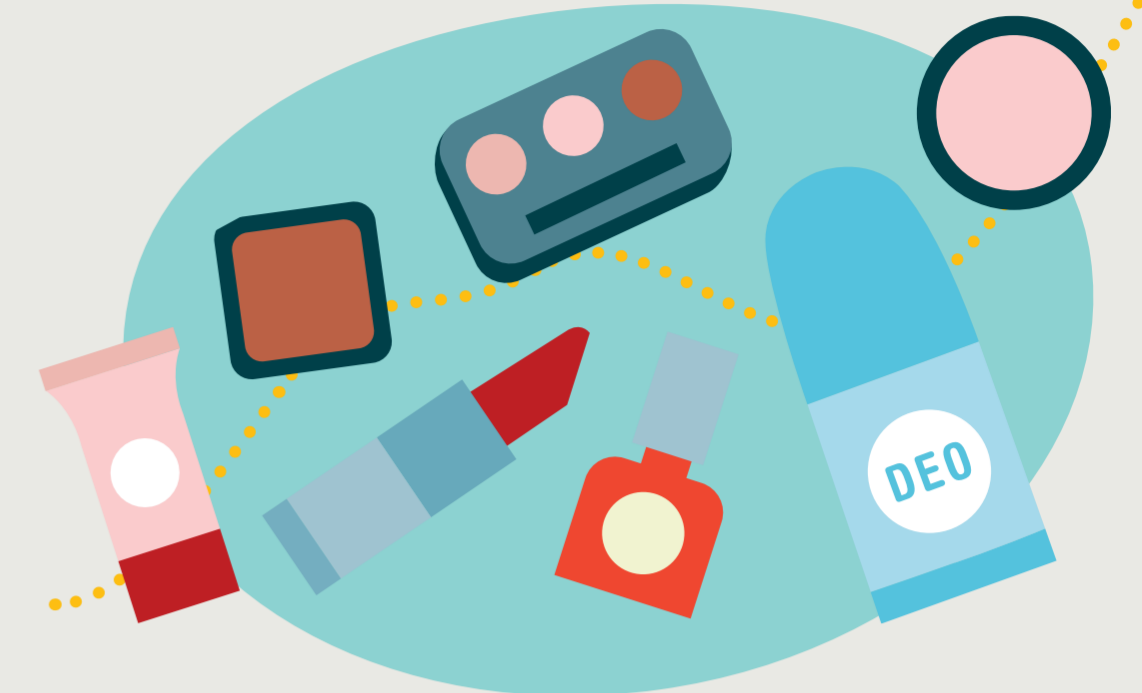
FORMALDEHYD

BPA

HÅRFÄRGER

Många ämnen som används i hårfärgningsmedel har **starkt allergiframkallande egenskaper** och det är därför viktigt att följa både åldersrekommendationer och bruksanvisning. Läkemedelsverket avråder också från att testa färgen på huden som en del tillverkare föreslår. Anledningen är att ibland är testet inte tillförlitligt, dessutom finns en risk att huden reagerar med att utveckla en allergi.

NÄR DET HANDLAR OM KEMIKALIER – ORD SOM ÄR BRA ATT KÄNNA TILL

- **Ämne:** Inom kemin grundämne (element) eller kemisk förening.
- **Kemikalier:** Kemikalier kallas de kemiska ämnen som framställs på laboratorier och inom industrin och används där liksom i hemmen.
- **Kemiska produkter:** Ett kemiskt ämne eller en blandning av olika kemiska ämnen, exempelvis målarfärg.
- **Vara:** En vara är ett föremål, till exempel en stol, vars form, yta eller design har större betydelse för föremålets funktion än dess kemiska innehåll.
- **Fara:** Ämnets inneboende egenskaper. Gäller både hälsa och miljö.
- **Risk:** Ämnets hälsofarliga eller miljöfarliga egenskaper och hur stor mängd vi eller miljön utsätts för.
- **Kombinationseffekter (cocktail-effekter):** Människor och miljö utsätts hela tiden för många olika kemiska ämnen. När vissa av dessa ämnen kombineras (blandas) i naturen eller i våra kroppar kan de samverka på ett sådant sätt att risken för skador ökar.
- **Försiktighetsprincipen:** I vissa lägen kan det av försiktighetsskäl vara klokt att agera utan exakta vetenskapliga bevis för att någonting är farligt eller orsakar en bestämd skada på människors hälsa och miljö. Principen nämns i flera internationella miljökonventioner och andra regelverk.

DE GLOBALA MÅLEN FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Riksdagen har tagit beslut om 16 miljömål inom olika områden för att ge en tydlig struktur för miljöarbetet. Ett av målen är **Giftfri miljö** som har tydliga kopplingar till flera av de Globala målen för Hållbar utveckling enligt Agenda 2030.

Kemikalieinspektionen, ansvarig myndighet för miljö kvalitetsmålet **Giftfri miljö**, arbetar för att minska riskerna för att människor och miljö skadas av kemikalier. Läs mer om deras arbete på www.kemikalieinspektionen.se

